

ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ И ЧОВЕКЪТ – НЯКОИ ОТНОШЕНИЯ И РАЗБИРАНИЯ

Стоян Стойчев

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: В доклада авторът си поставя за цел да разкрие някои моменти от развитието на изкуствения интелект (ИИ), подходите за неговото ползване и общуването с него, някои от основните фактори и подходи, които следва да се имат предвид при изграждането на отношенията ни с тези технологии – ИИ. Целта се постига с изпълнението на следните задачи: да се дадат разбиранията при създаване на една латерална идея; да се посочат възможни подходи както за създаването на такива идеи, така и за придобиването на ново свойство или свойства в дадена област; да се представят основните моменти от една от първите стратегии за приобщаване от човека към и с технологията ИИ.

Ключови думи: латерална идея; латерално мислене; методи и модели; мета-мислене; синьо-зелено мислене; изкуствен интелект

ВЪВЕДЕНИЕ

С настоящия доклад авторът разкрива част от основните моменти, касаещи отношенията и разбирания при развитието, общуването и ползването на изкуствения интелект (ИИ) от хората. Също така в опит да представи една от първите стратегии за ИИ, той разкрива какво стои в основата на тази стратегия, кои са нейните фундаменти – в лицето на синьо-зеленото мислене и метамисленето. И как на тази основа следва да се развият у хората важните, фундаменталните метаумения, които не само ще подпомогнат тяхното общуване и ползването на технологията ИИ, но и ще им позволят да бъдат възможно най-адекватни и да развият своите когнитивни умения и способности. Те пък ще им позволят да бъдат все по-успешни и съхраняващи предимствата на човешката интелигентност, интуиция, опит, емпатия в ерата на ИИ.

МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

При изготвянето на своя доклад авторът е използвал системния подход като най-подходящ за изследване на взаимно свързани и сродни дейности. Използвал е и методите: на литературния обзор, на сравненията, на системния анализ, на теоретичните изследвания.

РЕЗУЛТАТИ

В съвременния свят, за разлика от международното право например, изкуственият интелект (ИИ) вече е поддръка на всички и се използва, прилага, предизвиква интерес у хората от различни категории.

Ако преди две-три години целият този информационен шум предизвикваше интерес с новостта си, то сега мнозина вече са успели и да се разочароват

от възможностите на ИИ. А в същото време голяма част от хората, повече или по-малко запознати, изказват мнения, че ИИ прогресира – и то много бързо.

Проблемът, най-вече за хората, е, че повечето от тях работят без осъзнат контекст. И не разбират, че ИИ е огледало, което връща на потребителя качеството на неговото мислене, че ИИ е един доста акуратен и добър усилвател. Ако на входа има празнота, на изхода ще получите акуратно опакована и усилена, но по същество същата празнота.

За да решавате наистина сложни задачи с ИИ и да получавате привилегиите на най-силните, е нужен не просто въпрос или питане, а контекст, метод на мислене и подход. И авторът с тази статия ще се опита да даде една реална, точна и достоверна представа за един такъв метод, наречен Методът на Хирон.

Какво стои в основата на този метод все пак, с какво той ни подпомага при използването на ИИ?

Най-общо, като фундамент, в основата на този ментален или умствен метод стои т.нар. латерално мислене. Латералното мислене от своя страна означава кардинално да сменяш гледната точка, да погледнеш на „задачата отстрани“.¹

Латералното мислене, когато е успешно, се следва от латерални ходове. Така например хората с векове преоткриват принципа на колелото по различни начини. Първоначално те слагат товар върху няколко кръгли трупи и го бутат напред, след това някой погледнал на това действие „отстрани“ и си помислил: „А какво, ако трупите се направят по-тесни, свържат се с ос и товарът се сложи върху оста?“. Така от примитивните трупи се родило истинското колело, което става революция в транспорта и в живота на хората. А относително наскоро хората стигнахме и до електромобила – в него колелото вече е част от много по-сложна система.

Но всички тези „преходи“ са съпроводени от силни латерални ходове – идеи за създаване на идеи, в основата на ефективни ментални модели, които дават нови революции на човечеството. Именно тях, латералните ходове, прилагат в своите системи хора като Илон Мъск, Джеф Безос, Бил Гейтс, Джек Дорси², Питър Тийл³ и др.

Пример за ментален модел, от който са произтекли латерални ходове, е Методът на най-простите принципи на Илон Мъск. Метод, при който сложната задача се разглобява до най-елементарните елементи, а след това решението „се сглобява“ наново, но по-ефективно. В случая на SpaceX Мъск залага на идеята за многократна употреба на дадена ракета и опростяване на конструкцията ѝ. В резултат на този подход той намалява **цената на изстрелване на една ракета 7 пъти** и това не е всичко – той планира да я намали още повече, между 20 и 100 пъти.

По този начин възникват в случая латералните ходове, които правят прогреса много видим и напредничав. Всъщност какво прави Мъск – той комбинира две идеи, които преди това са известни и доказани поотделно:

- първата – свързана с ракетите за многократна употреба (космическата совалка Space Shuttle на САЩ, космическият кораб за многократна употреба

„Буран“ на СССР и др., при които степените могат да се използват повторно, без ново изграждане);

■ втората – свързана с масовото производство като при автомобилите (производство на автомобили в серии – бързо, просто и евтино).

Преди SpaceX никой не беше комбинирал тези две идеи, но Мъск чрез тях създава всъщност нова – латерална идея. Преди неговата идея ракетите за многократна употреба бяха скъпи и редки, докато масово произвежданите ракети, за разлика от производството на автомобили, бяха за еднократна употреба. Мъск чрез комбинация от познати идеи – на едновременно реализиране на познати идеи, прави така, че цената пада драстично, и отваря нов пазар за масови изстрелвания. Това реално е възникването на една латерална идея.

Така идваме до връзката между латералното мислене и възникването на нова идея. Ако можем да комбинираме ракети и тяхното производство (като Мъск) или да комбинираме телефон и камера (като при почти всички GSM-и сега), означава ли това, че можем да комбинираме ментални модели и да разработим нови свойства на мислене, а оттам и на резултати, на продукти?

Ако отидем малко напред във времето и при успешна комбинация на модели в дадена област, то отговорът ще бъде ДА. ДА, защото на базата на тези нови подходи, които ни позволяват да виждаме проблемите и решенията по различен начин, чрез създаването на нестандартни решения, ние ще преминем напред – към ново свойство/свойства, и няма да тъпчем на едно място, в познатото.

Развивайки изследването в тази посока, неминуемо стигаме и до въпроса: защо никой не е правил това преди? Отговорът е доста прост и елементарен: разбирането на всяка сложна структура (разчленяването ѝ на най-малките частици – при един специфичен бизнес, при специфичен управленски процес, със специфични проблеми) и анализирането ѝ в рамките на един-единствен ментален модел изискваше месеци или в някои случаи дори години. А правенето на това с помощта на комбинация от методи беше почти невъзможно, тъй като костваше много време, а както знаем – времето е пари, а и енергия. Тогава, преди времето на ИИ, често дори разбирането как да се решават сложни проблеми, пречеше на компаниите да ги решат своевременно.

Правилата на играта бяха променени именно от ИИ и от възможностите, които даде на хората (най-вече от познатия ни либерално-демократичен свят) **ChatGPT**.

Но преди да се стигне до **ChatGPT**, през 1997 г. се случва едно събитие, което дава началото на революцията, на революционното разбиране у хората за възможностите на ИИ. Тогава, в далечната вече 1997 г., легендарният шахматист Гари Каспаров⁴ губи от компютъра Deep Blue⁵ за първи път.

За първи път, защото първият мач между Каспаров и суперкомпютъра на Deep Blue се проведе във Филаделфия през февруари 1996 г. Въпреки технологичните възможности на Deep Blue Каспаров печели този мач с резултат 4:2. Тези партии шах тогава не само подчертаха възможностите и ограниченията на ИИ, но и показаха, че в този момент човекът все още превъзхождаше машини-

те в интелектуални предизвикателства, свързани със стратегическо мислене и стратегии напред.

След поражението инженерите на IBM оптимизират алгоритмите и процесите на машинно обучение. Те анализират ходовете и стратегиите на Каспаров и на редица други шахматисти и адаптират системата с алгоритми така, че да може да отговори по-ефективно на различните тактики, използвани в шаха.

През 1997 г., сцената за реванша между човека и ИИ е в Ню Йорк. След редица напрегнати игри суперкомпютърът успява да победи световния шампион Каспаров с резултат 3½:2½. Този исторически момент не само промени коренно възприятията за шаха, но и отбеляза важен момент в развитието на ИИ. Събитието демонстрира, че машините не само могат да се сравняват с човешките способности, но и да ги превъзхождат в определени аспекти.

Почти веднага след този втори дуел между човека и ИИ много хора, които следяха тази история, заговориха и мислеха какво ще стане, когато машините (с ИИ) започнат да превъзхождат човека не само в шаха? Но игнорирайки тези опасения, вместо да признае превъзходството на машината с ИИ, Каспаров предлага различен подход: **да не се бори с ИИ, а да играе заедно с него като отбор**. Така се ражда нов шахматен формат – Шах за напреднали (Advanced Chess), в който алгоритмите допълват човешката интуиция и стратегическото мислене.

Този съюз веднага започва да побеждава както най-силните гротмайстори, така и най-модерните (тогава) машини поотделно. Хибридният интелект се оказва с порядък по-силен от само ИИ. Гари Каспаров дава на този хибриден интелект подходящо и поразително име – Кентавър.

Митичното същество Кентавър, освен че е с тяло на кон и човешки торс вместо шия и глава, съчетава силата на кон с интелигентността на човек. Но в случая на нововъзникналото „същество“, човек и ИИ, е нещо повече от „човек и кон“. Сред всички известни кентаври най-значимият е Хирон.⁶ За разлика от своите събратя Хирон бил не само силен, но и притежавал интуитивна мъдрост, познания по медицина, изкуство и философия. Той отглеждал и обучавал древни герои като Ахил, Язон, Херкулес. Ето защо Хирон перфектно отразява същността на подход, комбинация от два мощни ресурса – два вида интелигентност.

Така на основата на подхода на Каспаров, към възможностите на ИИ и съчетаването им с човешката интелигентност и стратегическо мислене се ражда нов, нестандартен метод – Методът на Хирон.

Реално Методът на Хирон е начин да се комбинират най-ефективните ментални модели, мъдрост, начин на мислене, интуиция и опит на хората с все по-нарастващите възможности на ИИ, за да се постигнат революционни резултати при решаването на различни проблеми. При този метод се вземат най-мощните, иновативни, напредничави и нестандартни понякога модели на мислене и изграждането на структури, екипи, процеси – комбинират се тези модели по двойки и в различни връзки. В пресечната точка се ражда ново свой-

ство, което не е присъствало в нито един от моделите поотделно – ражда се нова латерална идея.

Този метод се използва и при ИИ ChatGPT – мислещ, генеративен PRO модел. Чрез него ИИ „разопакова“ опциите за връзка, предлага алтернативи, тества хипотези спрямо различни сценарии, които сме дефинирали ние самите, и връща ново отражение на формулировката на проблема, тоест на решаването на зададения проблем. Ако формулировката е силна, виждаме силен резултат. Ако формулировката е слаба, ИИ посочва слаб резултат, но и точно защо. По този начин ние търсим и понякога получаваме силни решения за най-сложните проблеми – но когато сме задали правилния контекст, а не когато сме задали празни фрази и познати въпроси и решения, които обаче искаме да променим.

Развивайки това кратко изследване, можем да кажем, че на основата на нов, различен и силен контекст при ползване на генеративен ИИ, като ChatGPT (но не е само той), на основата на едни нови методи, подобни и произлизащи от Метода на Хирон, можем да синтезираме най-доброто от натрупания човешки опит, но вече с използването на „най-новите“ технологии – наречени ИИ.

Тук трябва да кажем, че в началото, през 1997 г., този „синтез“ не беше общо-достъпен. Той стана достъпен съвсем наскоро, но много бързо се трансформира от интелектуална привилегия в необходимост. И на тази основа, чрез т.нар. втора част на Метода на Хирон, ще се опитаме да дадем кратко описание на първата стратегия за ИИ – стратегия, която позволява решаването на най-сложните проблеми чрез неконвенционалното използване на функциите на ИИ.

Тази стратегия се базира на т.нар. **нива на синьо-зеленото мислене и на метамисленето** в настоящата ера – ерата на много по-широката достъпност до ИИ... ерата на ИИ реално.

ДИСКУСИЯ

Каква е същността на „нивото на синьо-зелено мислене“ или само синьо-зелено мислене? Това мислене е свързано и се отнася до концепциите за Спиралната динамика – в основата на тези концепции са базирани различни, подобни на Метода на Хирон, ментални модели на съзнание, на осъзнаване и на развитие. Най-общо, в тези модели **нивото на синьо-зелено мислене** представлява високо ниво на съзнание, характеризиращо се с цялостност, самоорганизация, холистичен подход и способност за работа със сложни, динамични системи. Тук е много важно да избягваме риска от делегиране не само на задачи на ИИ, но и на самия мисловен процес – да не забравяме за нашата способност за мислене, да не забравяме да я използваме постоянно, да не разчитаме само на невронната мрежа на ИИ, а **СЪВСЕМ СЪЗНАТЕЛНО** да поддържаме собствената си мозъчна невропластичност. За да успеем в това, има някои важни принципа:

- да бъдем любознателни – в основата на непрекъснатото обучение, в съвременния свят ученето през целия живот ще е от съществено значение и трябва да го правим – не само при участието ни в образователни програми, но и при общуване с ИИ;

- да мислим задълбочено – и като четем книги, и да размишляването върху сложни въпроси, да правим самостоятелни анализи и да укрепваме невронните си връзки;

- да избягваме шаблоните – съзнателно да се избират нестандартни пътища за решения на проблемите, елементарен пример е изборът на маршрути за пътуване без използване на навигация;

- да развиваме речта си, в това число на чужд език – речевата дейност ангажира паметта ни, вниманието, логическото ни мислене и способността ни за абстрахиране. Практикуване на сложен (чужд, но и роден) устен и писмен език създава когнитивно натоварване, което стимулира невропластичността;

- да поддържа високо енергийно ниво, със знанието, че то е в основата на когнитивното здраве. Редовните упражнения, балансираната диета и адекватният сън осигуряват оптималното функциониране на мозъка. Но високото енергийно ниво се поддържа и чрез избягването на ситуации, „изяждащи“ прекалено много от енергията ни;

- да търсим и да бъдем в добро (за самите нас) обкръжение, като при това комуникираме с хората в него. Редица изследвания в тази посока показват, че социалната изолация влияе негативно върху мозъка (например при полярните изследователи, които не могат да избират различно обкръжение и комуникацията е снижена в пъти, се наблюдава загуба на обема на хипокампуса след 14 месеца изследвания в Антарктида). Чрез комуникацията се изразяват емоциите, емпатията и способността за сътрудничество – това са фундаменталните, важните области, в които хората запазват предимство пред ИИ;

- да се опитваме да елиминираме перфекционизма. Някои хора са склонни към дихотомно мислене (черно или бяло, всичко или нищо), високи очаквания към себе си и другите, прекомерна самокритика с прояви и на критика към околните и страх от провал. Перфекционизмът, особено в невротичната си форма, създава прекомерно голямо когнитивно натоварване. По-ефективно е да се стремим към „достатъчно добри“ решения, които да бъдат тествани и подобрявани.

А в какво се заключават същността и разбирането за **метамисленето или за метакогницията**? **Метамисленето** (в психологията синоним на „метакогниция“) буквално означава „мислене за самото мислене“ или „познание за познанието“. Това всъщност е способността да направим крачка назад от текущите си мисли, действия и стратегии, да ги анализираме, оценим и коригираме. В по-широк смисъл метамисленето е съзнателното управление на собствените умствени процеси с цел по-ефективно учене, решаване на проблеми и вземане на решения.

Според психологията метамисленето включва два основни компонента:

- познание (знание) за познанието – в личен аспект това е разбирането за това как функционира собственият ни ум, как запомняме, как учим и кои са нашите моментни способности;

- регулиране на когнитивните процеси – възможността да планираме активно, да наблюдаваме след това и да правим оценка на собствените мисловни стратегии.

Кои са основните, важните неща, които следва да знаем за това как изглежда и как следва да се прилага метамисленето – в това число при използването на ИИ? Най-общо, основните компоненти на метамисленето/метакогницията са:

- самоосъзнатост – на всеки от нас се е случвало да разбере, че в дадения момент е разсеян, докато чете, и да реши да сменим обстановката;

- планиране – не само като планове за прилагане на сложни стратегии или пък елементарни такива, а като задаването на въпроси към самия себе си, преди да започна да решавам дадена сложна задача: „Кой е най-добрият начин да подхожда към това? Доколко тази стратегия може да бъде успешна?“;

- наблюдение или мониторинг – да сме в състояние по време на работата (при решаването на задача или казус) да се запитаме: „Разбирам ли какво правя? Има ли по-лесен начин?“;

- оценяване – след приключването на задача, след недобър резултат например, да можем да направим анализ в посока: „Защо се получи? Къде сгреших? Какво да променя следващия път?“. Но след евентуално силно ново решение, ново свойство да можем да направим анализ: „Как стана така, че се получи? Запомних ли, записах ли всяка една стъпка? Мога ли да ги повторя?“.

След всичко това съвсем резонно идва и въпросът „Защо метамисленето е важно? Както по принцип за самите нас, така и при общуване и търсене на нови решения, на нови свойства към и от ИИ?“.

Метамисленето е важно за всичко това със своите основни характеристики, а ИМЕННО:

- подобрява ученето;
- развива критичното мислене;
- повишава адаптивността.

Метамисленето (метакогницията) ни помага да развием своите „метаумения“ – висши способности за управление на собствената ни личност, на нашето поведение и учене, които от своя страна са фундаментът за това всяка една личност, всеки един човек да бъде ефективен – и в професията, и в процеса на учене, и при общуването с ИИ.

Метамисленето (метакогницията) и синьо-зеленото мислене се отнасят както до самия процес на мислене (метапознание), така и до способността за съзнателно насочване на когнитивните процеси в дадена посока, които от своя страна стават много важни за нас – хората, не само когато използваме различните инструменти на ИИ.

От доста време в теорията на мултидомейновите операции на НАТО се разглежда когнитивният домейн като възможен, следващ оперативен домейн. Тоест като домейн, в който следва да се провеждат „оперативни действия“, които обхващат най-общо съвкупността от умствени и познавателни процеси, които позволяват възприемането, обработката, видоизменянето, предаването на информация – а на тази база именно се подготвят и провеждат различните информационни и психологически операции.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Да, в ерата на ИИ можем да говорим за еволюционен скок на човечеството, но НИКОГА не трябва да забравяме и ВИНАГИ трябва да правим нужните усилия в посока на саморегулиране на обучението ни, на управление от нас, хората, на процесите при работа и ползване на ИИ – за разграничаване на реалното съдържание от генерираното и представено от ИИ.

С усилията и с успехите ни (дано да ги има) при управление на процесите, при общуване и ползване на ИИ, ние ще бъдем способни да контролираме различните автоматизирани процеси при ИИ, ще можем да оценяваме критично резултатите от тях и същите да се използват като инструмент за подобряване на собствената ни интелигентност.

В този кратък опит да се представят отношенията и разбиранията, част от тях, между човека и ИИ, генералната идея на автора е, че винаги можем да търсим съответната, нужната ни латерална идея, да търсим някакво ново свойство в съответната област, да ползваме различни познати и достъпни ни методи (като Метода на Хирон), но винаги трябва да се опитваме да развиваме своите метаумения чрез развитие както на способностите ни за синьо-зелено мислене, така и за метамислене (метакогниция).

И както каза преди години един президент на страна, имаща се за Велика сила: „Който води в ИИ, ще владее света!“⁷.

БЕЛЕЖКИ

1. Латералното мислене е креативен подход за решаване на проблеми, въведен от Едуард де Боно, който се фокусира върху излизането извън рамките на традиционната логика и търсенето на нестандартни, „странични“ решения чрез въображение, пренареждане на информацията и изследване на алтернативни пътища, а не само чрез директната рационална верига. Използва метода на „страничните“ идеи, за да отключи нови перспективи, които обикновеният логически анализ пропуска.
2. Джак Дорси е един от най-успешните американски предприемачи с разнородни интереси в бизнеса. Той е компютърен специалист и бизнесмен, съосновател на две от най-нашумелите технологични компании – Twitter и Square.
3. Истинското му име е Петер Андреас Тийл, той е немско-американски предприемач, рисков капиталист и политически активист. Съосновател на PayPal, Palantir Technologies и Founders Fund. Също така е първият външен инвеститор във Facebook.
4. Гари Кимович Каспаров е 13-ият световен шампион по шахмат. Той е най-младият световен шампион по шахмат в историята, като е притежавал титлата цели 15 години. Носител е на най-високата награда в шаха „Шахматен Оскар“ рекордните 11 пъти. Считан е за най-силния световен шампион по шахмат за всички времена.
5. Суперкомпютърът Deep Blue е резултат на сътрудничеството между инженери, математици и шахматни експерти, организирано от IBM. Сложният процес

на създаване и обучение на компютъра включва разработването на алгоритми, които обработват огромно количество информация и анализират шахматни позиции с невероятна прецизност.

6. Митичният кентавър Хирон е живял в горите на Пелион сред многобройни растения и билки, и се смята за най-вещия учител по билколечение. Роден получовек, полукон, той е най-известният сред кентаврите. Син на Кронос и океанидата Филера, бил надарен от баща си с безсмъртие. За разлика от останалите кентаври, Хирон се отличавал със своята доброта и мъдрост, бил изключителен лекар, сръчен хирург, умел ловец и велик учител на легендарни герои.

7. Думи на президента на Руската федерация Владимир Путин, изречени още през 2017 г.

REFERENCES

Yordanova, S. (2023). *Evolutsiya na savremennite konflikti: Analiz na novite voyni i tehните dinamiki* [Evolution of Modern Conflicts: An Analysis of the “New” Wars and Their Dynamics] akademichno izdatelstvo Za bukвите – O pismeneh. [Йорданова, С., (2023). *Еволюция на съвременните конфликти: Анализ на „новите“ войни и техните динамичности*, академично издателство „За буквите – О писменех“.]

Stoychev, S. (2023). *Operatsii v mnojestvo domeyni* / Multi domain operations – MDO [Multi-domain operations / Multi domain operations – MDO], izdatelstvo, DioMira, [Стойчев, С. (2023) *Операции в множество домейни / Multi domain operations – MDO*, издателство ДиоМира].

Deep Blue (1997): Supercompyutara na IBM s pobeda nad svetovniya shampion po shah Gari Kasparov [Суперкомпютъра на IBM с победа над световния шампион по шах Гари Каспаров]. [viewed 19 January 2026]. Available from: <https://aibulgaria.com/informaciq-i-resursi/deep-blue-1997-%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D0%B5%D0%B4a-%D0%BA%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2>

Meta mисле. Dobrina Vassileva. Da mislay ili da ne mislay? Za povecheto ot nas tozi izbor e nevazmojen – nie mislim neprekasното I po nay-razlichni temi. Dori ne mojem da si predstavim, che e vazmojno da ima moment v koyto da ne mislim [Да мисля или да не мисля? За повечето от нас този избор е невъзможен – ние мислим непрекъснато и по най-различни теми. Дори не можем да си представим, че е възможно да има момент, в който да не мислим]. [viewed 19 January 2026]. Available from: <https://dobrina97.medium.com/%D0%BA%D0%B0%D0%BA%D0%B2%D0%BE-%D0%B5-%D0%BC%D0%B5%D1%82%D0%B0-%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%B%D0%B5%D0%BD%D0%B5-d366d0333333>

Putin: Koyto stane lider pri izkusteniya intelekt, shte vlastva nad sveta [Който стане лидер при изкуствения интелект, ще властва над света]. [viewed 20 January 2026]. Available from: <https://www.economy.bg/home/view/29263/Putin-Kojto-stane-lider-pri-izkustveniya-intelekt-shte-vlastva-nad-sveta>

Za meta-komunikatsiyata ili kak da izlezem ot retseptata 'poveche ot sashtoto' [За мета-комуникацията или как да излезем от рецептата „повече от същото“]. [viewed 20 January 2026]. Available from: <https://espirited.com/meta-komunikatsiya/>

Metakognitivnoto poznanie – kak ni pomaga v uchebniya protses? [Метакогнитивното познание – как ни помага в учебния процес?] [viewed 20 January 2026]. Available from: <https://prepodavame.bg/metakognitivno-znanie-kak-pomaga-v-uchebnia-protses/>

Sazdadoha AI koyto misli kato chovek [Създадоха AI, който мисли като човек]. [viewed 21 January 2026]. Available from: <https://www.168chasa.bg/article/20965798>

ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND HUMANS – SOME RELATIONSHIPS AND UNDERSTANDINGS

Abstract: *In the report, the author aims to reveal some of the main points in the understanding of the development of artificial intelligence (AI), approaches to its use and communication with it, as well as some of the main factors and approaches that should be taken into account when building our relationship to these technologies – AI. The goal is achieved by performing the following tasks: to provide understandings in the direction of creating a lateral idea; to indicate some of the possible approaches both for creating such ideas and for acquiring a new property or properties in a given area; to present the main points of one of the first strategies for human inclusion and use of AI technology.*

Keywords: *lateral idea; lateral thinking; methods and models; metathinking; blue-green thinking; artificial intelligence*

Prof. Stoyan Stoychev, PhD

University of Library Studies and Information Technologies
Sofia, Bulgaria

E-mail: s.stoychev@unibit.bg; ssstoychev_ss@abv.bg